

Vi Mänskor ^{50 år}

Nummer 2-97, 40:-, Tidningen med ett radikalt kvinnoperspektiv

Makten över
maten

Dessutom:
Om böcker
K-märkt, Debatt
Tävling, Recept

En kämpande kvinna

– RÖSTRÄTTSGENERALEN SIGNE BERGMAN

När *Föreningen frisinnade kvinnor* bildades våren 1914 var nitton kvinnor samlade i läkaren Julia Kinbergs hem. Alla var kända liberala kvinnor, skickliga inom sina respektive områden. Flera av dem tillhörde rösträttsrörelsens kärntrupp.

Alla är värda sin egen artikel, men jag har valt att skriva om två av dem, Signe Bergman och Alma Sundquist. Artikel om den sistnämnda publiceras i nästa nummer.

Dessa båda kvinnors liv gestaltade sig mycket olika trots att de hade kampen för rösträtt gemensam.

När Signe Bergman kom med, i den tre år gamla *Föreningen för kvinnans politiska rösträtt* (FKPR) i Stockholm, var hon 36 år gammal. Signe Bergman var en mycket stilig kvinna med ett vackert ansikte med rena, väl tecknade drag. På bild ger hon intryck av att vara slank och högväxt. Det är lätt att föreställa sig henne vid sammanträdesbordet ledande ett möte och att höra sidenet frasa i hennes klänning när hon går upp i talarstolen eller överlämnar en skrivelse till någon regeringsmedlem.

Om Signe Bergman hade något av brittisk lady över sig så var nog det ett resultat av såväl uppväxtmiljö som egen medveten strävan. Hon föddes den tionde april 1869 i ett kultiverat tjänstemannahem med fasta bildningstraditioner från gamla, småländska prästsläkter.

"Men hon var en emanciperad flicka", skrev signaturen Corinna i Svenska Dagbladet, när Signe fyllde 90 år, "så hon tog sig före något oerhört på den tiden: hon flyttade hemifrån till en egen våning på Arsenalsgatan 10, där hon installerade sig med engelska möbler och med egen jungfru som det hette på den tiden."

Starkt intresse för England

Dessförinnan hade Signe Bergman tillbringat åtta år utomlands, större delen av tiden i England men också i Frankrike och Italien. Från december 1889 till hösten 1892 studerade och arbetade hon i England. Hon var guvernant men också sekreterare, dels åt en släkting som hade ett gymnastiskt institut i London, dels åt doktor F.A. Bather vid British Museum. Denne deltog åtskilliga år senare i den

internationella kongressen för kvinnors rösträtt i Stockholm 1911 och tog då initiativet till en svensk avdelning av *Männens internationella förbund för kvinnans rösträtt*.

Signes brev hem till bästa vännen Anna Levertin vittnar om en självständig ung dam, mån om att ta tillvara sina möjligheter i livet. I London kom Signe naturligtvis i kontakt med många intressanta människor. Särskilt starkt intryck tog hon av den kända teosofen Annie Besant vars föredrag hon lyssnade till vid två tillfällen. Teosofin var en religiös rörelse med stort inflytande på 1890-talet, men det var inte den utan Annie Besants personliga utveckling som fascinerade Signe. Hon förblev starkt orienterad åt England. Hon satt bl.a. i styrelsen för *Svensk-engelska föreningen*.

När tidningen *Tidevarvet* utkom med sitt första nummer 1923 hävdade hon att England borde bli det land som Sverige och den nya tidningen skulle vända sig emot. Hon tyckte inte om de yttringar av tysksympati som efter sekelskiftet hade efterträtt den förkärlek för England som präglat liberalismens svenska storhetstid under en stor del av 1800-talet.

Banktjänsteman till yrket

År 1897 blev Signe Bergman bofast i Stockholm och det var då hon flyttade till Arsenalsgatan och även etablerade sig som bankkvinna. Hon fick anställning i *Sveriges Allmänna Hypoteksbank*, där hon var kassör från 1907 till pensionen 1928.

Under de år som Signe Bergman etablerade sig som kvinnlig banktjänsteman växte kvinnornas rösträttsrörelse fram. År 1899 gjorde kvinnorna sin första uppvaktning om rösträtt hos konungen och 1902, efter att Carl Lindhagen motionerat i riksdagen, bildades FKPR i Stockholm. Liknande föreningar växte fram över hela landet och redan året därpå tillkom *Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt* (LKPR).

År 1905 blev Signe Bergman medlem i Stockholms FKPR och året därpå kom hon med i styrelsen och blev kvar där till 1914, trots alla andra uppdrag hon åtog sig. Efter ytterligare ett år blev hon invald i LKPR:s verkställande utskott som sekreterare och 1909 dess vice ordförande. Självklart valdes Signe fem år senare, 1914, att efterträda Anna Whitlock som landsföreningens ordförande. När kvinnans rösträtt, 1917, åter en gång röstades ned i riksdagen,

orkade inte Signe Bergman med den tunga uppgiften att ansvara för ännu en rösträttskampanj. Karolina Widerström blev hennes efterträdare och den som två år senare fick överbringa kvinnornas tack till regeringen för rösträtten.

Dragarelagets hemvist

Signe Bergman gjorde också en stor insats i styrelsen för den internationella rösträttsrörelsen, *International Woman Suffrage Alliance*. År 1909 blev hon dess sekreterare. År 1916 utnämndes Signe Bergman till rösträttsalliansens skattmästare, en uppgift som hon delat sedan 1913. Hon deltog i alliansens kongresser i Köpenhamn, Amsterdam, London, Budapest och Paris, vid flera tillfällen som ledare för den svenska delegationen.

Signe Bergmans hem fungerade som central för rösträttsarbetet. Där gjorde det s.k. *Dragarelaget*, bestående av Alma Sundquist, Ada Nilsson, Karolina Widerström, Else Kleen, Elin Wägner, upp sina planer. Signe Bergman valdes till ordförande i den centralkommitté som skulle förbereda rösträttsalliansens 6:e världskongress i Stockholm 1911. Denna uppgift utförde hon med den äran. Kongressen har gått till historien som sällsynt välorganiserad och välfungerande.

Året efter kongressen startade Signe Bergman tidningen *Rösträtt för kvinnor*. Hon var aldrig officiellt dess redaktör men ändå den som bestämde innehåll och strategi. Hon skrev en hel del artiklar och ledare. Tidningen utkom två gånger i månaden och kunde ända till 1917 glädja sig åt ett stigande prenumerantantal. Detta sjönk emellertid under de följande krisåren och 1919 lades tidningen ned av ekonomiska skäl, men då hade den faktiskt också fyllt sin uppgift.

Rösträtt - nyckeln

LKPR genomförde två stora namninsamlingar, 1907 och 1913. Den sistnämnda organiserades efter en plan uppgjord av Signe Bergman. En centralbyrå med avlönad generalsekreterare i Stockholm utände listor och stod i ständig förbindelse med frivilligt ordnade lokalbyråer, en för varje förening i hela landet. Namninsamlingen avslutades i januari 1914 och omfattade då många gånger fler namn än 1907 års insamling och understeg med endast ett par tusen människors stora insamling från 1899, innehållande 363.638 namn, varav dock drygt 62.500 var kvinnonamn.

Som kvinnosaks kvinna och feminist koncentrerade sig Signe Bergman helt på rösträttsfrågan. Hon hävdade att den skulle skänka kvinnorna "nyckeln att sedan lösa de övriga spörsmålen."

Denna övertygelse stod som motto på det rösträttsvykort med hennes porträtt som utgavs av Uppsalaföreningen för kvinnans politiska rösträtt: "Vi måste allt allmännare komma till insikt om att tills vår rösträttsfråga är löst, finnes det för kvinnorna ingen viktigare fråga att arbeta för; med den sammanhänger lösningen av de flesta andra av tidens stora frågor." En följd av denna övertygelse var att Signe Bergman aldrig, trots att hon var partipolitiskt aktiv inom *Frisinnade landsföreningen* och satt i dess förtroenderåd, aldrig lät partihänsyn komma före kvinnornas rösträttsfråga. År 1909 när socialdemokrater och liberaler hade tagit upp

kvinnornas rösträttsfråga på sina parti-program, hävdade Signe Bergman, som då var LKPR:s vice ordförande, att den kvinna som av partiintresse tvekade att begagna sitt politiska inflytande för att bryta högerns motstånd mot kvinnornas rösträtt, bröt mot föreningens neutralitet.

En kraftkvinna

Åren närmast efter att rösträtten vunnits ägnade Signe sig en hel del åt kronprinsessan Margaretas minnesfond. Margareta, född i England, avled hastigt år 1920. Hon var älskad i vida kretsar av svenska folket. Signe Bergman lade ner ett stort arbete inom Hypotekbankens ram för mottagandet av de stora och små penningssummor som strömmade in på fondens konto. Här kan nämnas att de enda externa bidrag som togs emot av *Kvinnliga medborgarskolan på Fogelstad* var anslag från kronprinsessan Margaretas minnesfond.

Signe Bergman var en kraftkvinna. Enligt Bertil Björkenlid, som skrivit om rösträttskvinnornas och deras metoder som opinionsbildare och påtryckargrupp i Sverige 1902-1921, var hon "den verkliga centralgestalten för den kvinnliga rösträttsrörelsens pressverksamhet liksom överhuvud för dess verksamhet som påtryckargrupp". För mig är hon en förebild i plikttröhet och uthållighet, nödvändiga egenskaper för att nå ett mål. Hon var också uthållig i att leva.

Hon gick bort först 1960 vid 91 års ålder.

Hjördis Levin

Signe Bergman